

Reningens väg.

(Översättning af åttonde kapitelet ur en snart utkommande teosofisk bok på finska.)

Af **Pekka Ervast.**

För att kunna gifva dig en någorlunda fullständig bild af människosjälens utveckling sådan den framställes af tidsåldrarnas hemliga visdom, måste jag ännu tala om de steg vi böra taga, innan vi nå det mål, som är oss förelagdt. Och detta, såsom du skall inse, är teosofiens enda sedelära. Teosofien kan ej äga en etik, enligt hvilken lifvet skulle »ordnas» i vissa aktningsvärda former — för att kvävas ihjäl af samma former, utan dess etik är tillämpad metafysik, med andra ord läran om själens evolution, sedd från dess praktiska sida.

Vårt mål är den ideala människan, hon, hvars vetande är kärlek, hvars visdom är makt. Som en gud höjer hon sig öfver oss, ouppnåelig synes hon oss. Men människosläktet närmar sig idealet, skapande sig till Guds afbild. Det vandrar långsamt, men det vandrar säkert. När — efter årmillioners förlopp — skall randas den dag, då släktet förverkligat sitt ideal?

Här möter oss en människosjälens hemlighet, det psykologiska problem, som kallats »den fria viljan» och som löses af teosofien på ett lika enkelt som förnuftigt sätt. Gud eller naturen har alls icke ovillkorligt förutbestämt, när idealet skall uppnås, ty människan är ej en lekbåll i gudarnes händer, hon är icke en slaf under ödet; det gifves intet *kismet*, *fatum*, ingen predestination, som skulle säga: så och så snabbt eller så och så långsamt skall du skrida framåt på fullkomlighetens väg. Människan är gudarnes like; hennes själ har sitt ursprung i det gudomliga, och all det gudomligas kraft bor däri. Det bästa namnet på denna kraft är viljan, och viljan är själens djupaste egenskap. Själens vilja är jämbördig med den öfriga naturen. Låtom oss vilja det goda, och det goda närmar sig oss. »Bedjen, och eders skall varda gifvet; klappen, och eders skall varda upplåtet.» (Matt. 7: 7.)

Detta är således människans fria vilja, att hon är i stånd att bedja, och med bönen afses icke begär efter egen vinning, en anhållan om materiella småting, utan en bön om den Helige Ande. Vi bönfälla om det gudomliga själf, att det måtte uppenbara oss sitt majestät, att det måtte öppna för oss sitt djup, att vi måtte blifva delaktiga af dess rättfärdighet. Och denna bön är icke ett passioneradt, ögonblickligt förslösande af kraft, utan en tyst och enträgen meditation. Att bedja är att tänka, men att tänka med hjärtat.

En absolut »fri» vilja gifves ingenstädes. Den högste gud är ej i sådan mening fri. Lifvet styres af lifvets lag; lifvets lag är Guds vilja; Guds vilja är det goda. Den fria viljan är den, som befinner sig i harmoni med Guds vilja. Den fria viljan är den goda viljan.

Den fria viljan är sålunda det godas tjänare; hvarför kalla vi den »fri»? Det är en psykologisk iakttagelse, som gifvit upphof till den benämningen; då vi vilja och göra det goda, känna vi oss fria. Sanningen har den egenskapen, att den »frigör» (jfr Joh. 8: 32). Sanningen är det goda, och när vi förstå det goda och göra det, så fyllas vi af andens frihet. Såsom Jesus sade: »Om I förblifven i mitt ord, så ären I mina sanna lärjungar. Och I skolen förstå sanningen, och sanningen skall göra eder frie.» (Joh. 8: 31, 32.)

Den fria viljan är den goda viljan. Vi äro fria då, när vårt förnuft inser det goda och vårt hjärta tillägnar sig detsamma. Och emedan viljan till det goda är inneboende i vår själ, förverkligas vår frihet i samma ögonblick medvetandet höjer sig upp i själen. Såsom Jesus säger: »Om Sonen (själen) gör eder frie, så blifven I verkligen frie» (Joh. 8: 36). Villkoren för människans frihet äro själens vilja och förnuf tets uppvaknande.

Vår frihet yppar sig korteligen däri, att vi kunna påskynda vår andliga utveckling. Evolutionsvågen skulle utan tvifvel under tidens lopp bära oss öfver till fullkomlighetens strand. Men det står i människans förmåga att hjälpa naturen i hennes arbete. Hon kan påskynda utvecklingen — närmast sin egen, indirekt andras. Den store österländske läraren, Shri Krishna, hinduernas »frälsare», säger: »Den som sålunda icke på jorden följer utvecklingens rullande hjul, utan lefver i synd och sinnlig njutning, han, o Prithas' son, lefver förgäfves» (Bhagavad-Gita III: 16).

Låt oss nu skrida till granskningen af denna påskyndade utveckling, i den mån den rör individen. Emedan människan då afviker

från släktets normala utvecklingsbana, säges hon beträda »den hemliga vägen», »hälgelsens väg», »den smala vägen», m. m. Mänskligheten vandrar framåt på den »breda vägen», men den som vill »taga himmelriket med storm», han bör veta, att den vägen är trång och brant, som leder till himmelriket: under några få inkarnationer vill han fullborda det, hvartill för släktet åtgå tusende.

Den hemliga vägen delar sig naturenligen i tvänne: Vägen i egentlig mening och förberedelsens väg. Alla, som icke vandrat den förberedande vägen, utestängas från den egentliga genom *invigningens* trånga port; endast de »invigde» vandra vägen, eller med andra ord: om någon människa beträdd vägen, så är hon »invigd». Hvilken är nu vägen och hvilken dess förberedelse?

Den förberedande vägen är lärjungens prøfvotid. Han bör afstå från sitt lägre jag och förverkliga det högre. Efter att i större eller mindre utsträckning hafva varit ett »animal sociale» bör han förvandlas till en lefvande, mänsklig själ. Medvetandet bör frigöra sig från hans personlighet och uppstiga i det reinkarnerande jaget, det bör afstå ifrån det dödliga för att förena sig med det odödliga. Och först då, när människan känner sig själf som en själ och vet sin rent mänskliga uppgift i världen, först då blir hon »invigd» och inträder på vägen.

Så fort lärjungen tagit detta steg, är han ej mer lik vanliga människor. Han hör i anseende till sitt medvetande till en högre värld — själens — och hvart steg på vägen för honom längre ifrån och högre öfver de synliga människorna, men på samma gång närmare dem i den osynliga världen. Han växer alltmer till likhet med sin himmelske Fader, hans kärlek blir allt rikare, hans visdom allt klarare; allt större blir hans förmåga och makt att hjälpa sina bröder. Till slut må han säga med Jesus: »Den som ser mig, han ser Fadern.» (Joh. 12: 45 och 14: 9.)

För att nu först tala om den förberedande vägen¹ upprepar jag än en gång, att dess uppgift är att utrota konflikten mellan lärjungens högre

¹ I den teosofiska litteraturen skiljer man vanligen mellan fyra stadier på denna förberedelsens väg eller, såsom de kallas, fyra erforderliga egenskaper. Dessa äro jämte sanskritnamnen följande:

1. *Viveka*, förmåga att skilja det verkliga från det överkliga.
2. *Vairagya*, likgiltighet gentemot det överkliga.
3. *Shatsampatti*, de sex dygderna:
 - a) *shama*, kontroll öfver tanken,
 - b) *dama*, kontroll öfver uppförandet,

och lägre jag, så att han varder en fullödig, harmonisk individ, som känner sig själf som en odödlig själ. Och denna kunskap är ingalunda enbart intellektuell. Tvärtom, kanske skall vårt förstånd aldrig helt uppfatta själens väsen — ty hvad är vår själ? Såsom Atma eller Självet är hon hvarken min eller din, utan allas vår gemensamme ande, det gudomliga uti oss, det oändliga och eviga, som ej kan vara annat än Ett till sitt väsen, ehuru det uppenbarar sig under tusende former. Nej, icke till en intellektuell, utan till en lefvande kunskap om denna själ skola vi höja oss. Vi skola blifva själfmedvetna i det oändliga, icke så, att vi förmå spekulera öfver det oändliga, men så, att det oändliga lefver i oss. Detta är förberedelsens väg.

Har du någonsin känt leda vid denna ständiga kretsång af sömn och vaka, arbete och hvila, glädje och smärta, som kallas det verkliga lifvet? Har du någonsin suckat ur hjärtats djup: hvad är ändamålet med all denna växling? Lycklig den människa, hvilken så nedtryckts af lifvets börda, att hon i förtviflan ropat ut i det omgifvande mörkret: hvarför — hvarifrån — hvarthän? Lycklig hon, ty själen kallar henne.

Om människorna visste, att allt detta yttre, som de anse för det verkliga lifvet, endast är illusion, en bildlek, hvarigenom själen hos dem väckes till medvetande! Då skulle de ej undfly själens stämman, när hon kallar dem. Men nu söka de på allt sätt glömma dessa sina djupa känslor och nedtysta frågorna. Om än i förtviflans stunder ödets sfinx trädde inför dem fordrande lösning på sin gåta och anden för ett ögonblick som

-
- c) *uparati*, tolerans och tålmod,
 - d) *titiksha*, uthållighet,
 - e) *shraddha*, tro, förtroende, och
 - f) *samadhana*, sinnesjämvikt.

4. *Mumukscha*, längtan efter frigörelse.

Namnen äro hämtade ur vedantafilosofien. Besittandet af Ofvännämnda egenskaper fastställdes nämligen som villkor för dem, som önskade taga itu med studiet af de heliga skrifterna eller vedas, men ur esoterisk synpunkt voro och äro de steg på reningens väg. Innan dessa fyra egenskaper i någon mån äro utvecklade hos lärjungen, kan han icke inträda på den hemliga vägen i egentlig mening. Vi träffa nog här och hvar på folk, hvilkas intelligens skulle berättiga dem till en plats i de »Invigdes» led, och andra hvilka äga den erforderliga moraliska utvecklingen, men det fattas likvisst den harmoniska utveckling af karaktären och intelligensen, som är ett absolut villkor för hvar och en aspirant.

Ehuru jag i följande framställning icke använder någon nominell indelning, kan du likväl utan svårighet passa Ofvanstående vedantiska indelning.

en ljungeld slog ned i deras hjärtan, togo de ej vara på kallelsen, utan voro i nästa minut åter redo att störta sig i illusionernas våld, om den minsta glädje eller njutning lockade dem.

Sannerligen »många äro kallade, men få äro utvalda» (Matt. 12: 14). Ty först då, när själens stämma är så mäktig, att människan ej längre erfar någon frid i de nöjen lifvet bjuder på, att »om denna jord äfven vore allt hvad skalderna drömt den vara, om allt ondt vore bortsopadt, om hvarje sorg vore lyktad, om hvarje glädje vore uppdrifven till det högsta möjliga, om all skönhet vore stegrad, om allting vore bragt till sin högsta fullkomlighet, hon ändock skulle vara trött därvid, hon ändock skulle vända sig bort därifrån utan minsta åstundan» (Annie Besant) — först då beträder hon pröfningens väg.

Du bör icke förväxla detta sinnestillstånd med den blaserade öfvermåttnad, som följer på den ohäjdade sinnliga njutningen. Dessa öfverciviliserade, utlevade människor känna ännu icke till lifvets verklighet. De hafva sökt gripa fatt i dess flyende nöjen och njutningar och hafva ingalunda tröttnat vid något. Det är blott deras kropp som ej längre förmår tjäna sin låge tyrann. Men ännu vänta dem de stora, verkliga lidanden, uti hvilka ensamt själens stämma talar.

Ty då den verkliga tröttheten intager dig, då har du vaknat till insikt om lifvets illusioner; då bevisar dig ditt förnuft, att ingen personlig lycka eller njutning i denna värld är värd ansträngningen för dess uppnående Rikedom, ära, makt — hvar är eder tjuskraft?

Träd in på vägen! I djupet af ditt hjärta har en stämma hviskat: finnes ingenstädes det stora, det goda, det sköna, finnes ingenstädes friden, sanningen, rättvisan?

Du har erfärit, att om en i denna världen fröjdats, gråter en annan. Du har erfärit, att om du vill köpa lyckan åt dig, så måste du köpa den med andras lidanden. Hvar ros du plockar åt dig har fuktats af dina bröders tårar. Och rosens doft tjusar dig ej mer; tårarne bränna din själ. Och lyckan lockar dig ej mer, ty orättvisan grinar bakom den.

Och du är trött vid all orätt Träd in på vägen!

Kasta ifrån dig allt annat och spana efter din själ. Frukta ej att bege dig ut till hafs att söka den okända sanningens land. Frukta ej att störta dig i din andes afgrunder, ty i djupen af dessa rinner lifvets vatten.

Låt ditt sinne omvandlas. Hängif dig med hela din själ och med hela ditt hjärta åt sökandet efter sanningen. Åstunda intet utom det

oändliga lif, som pulserar öfverallt, som lefver i dig. Du kan ej tjäna tvänne herrar, gif dig helt at Gud (Matt. 6: 24)!

Och ditt lif får ett mäktigt innehåll. Dess idé, dess grundprincip är helt och hållet förändrad. Hvilken skillnad mellan nu och de dagar, då du betraktade ditt lif som en leksak, ett medel till njutning eller som en tom tråkighet. Nu är det fullt af innehåll, ande och kraft.

Se, hur dess grundton förvandlas. I ditt inre ljuder blott en röst: längtan efter sanning — och motiven till alla yttre handlingar blifva helt andra. Förr sade du åt dig själf: detta gör jag på grund häraf, detta af denna orsak — motivet hette lust, begär, kärlek, befallning eller tvång. Nu begär du blott ett — det öfriga gör du ,af pliktkänsla. Du försummar intet, i ditt yttre lif är du noggrannare och omsorgsfullare än förut, men intet binder dig längre med nöjets fjättrar. Ditt samvetes visdom manar dig: gör det, och du gör det.

Huru fri är du ej i din själ! Vägen ligger inför dig rak, jämn och grönskande. Lummiga björkar skugga för solens hetta, porlande bäckar bjuda svalkande dryck, hoppets trastar sjunga i trädens toppar — med jubel i hjärtat vandrar du framåt. Du har funnit lifvets verklighet . . .

Men — försvagas dina ögons ljus eller hvarför flyr skön heten undan för dig, hvarför sviner världen ur din åsyn? Dina egna vända sina anleten ifrån dig, dina vänner öfvergifva dig, hela världen förskjuter dig. Ensam blifver du kvar på vägen — mörkret sänker sig ned till jorden — nattens skuggor omgifva dig — hvad är det för ett vidunder, som närmar sig dig?

Var utan fruktan, du, som söker det eviga och oändliga! Du har afstått ifrån det närvarande — och det närvarande vänder sig ifrån dig under skepnad af dina gamla vänner och din omgifning — skänk det icke ett ögonblicks tanke, men tag nu emot ditt förflutna, bered dig på att segra däröfver.

Vidundret, det är ditt eget jag. Det är allt lågt och uselt, som under loppet af tusende lif samlat sig hos dig, det är ditt lägre jag. Det är dina personligheters personlighet, det är ödet, som det ej står i din makt att undfly.

Och med all sin kraft reser sig din lägre natur upp emot viljan i din ande. Huru svag känner du dig ej nu! Mäktig är köttets stämman . . . »Må denna kalken vika ifrån mig!» . . .

Förskräcks dock icke, vackla ej! Hys ej fruktan förmörkret eller för ensamheten. Ensam är du ej! Osynliga stå vid din sida alla de, som

segrat före dig, ty i anden äro vi ett. Ej håller är mörkret ogenomträngligt. Den obetydligaste seger borrar väg för en stråle af ljus. Och när den slutliga segern är din, då gryr sällhetens dag, då strålar kunskapens sol i din själ.

Därför säger jag dig: kämpa. Om du faller, res dig upp. Faller du ånyo, res dig ånyo. Men förlora ej tron, ej modet, ej kraften. Det gifves andra, som gått den vägen förut. De känna dess kval, de veta dess lidanden. De vänta på din ankomst.

Håll Mästarens bild i ditt minne. Inrista i ditt hjärta hans ljusa, rena drag. Låt hans vilja vara din. Låt hans kärlek lyfta din själ. Böj knä inför det oändliga. Tänk på idealet under lugnet efter striden.

Hvad hafva människosläktets frälsare förkunnat om den fullkomliga människan? Hon är allas broder, alla älskar hon lika. Hon vredgas på ingen, hon begär ej sinnenas njutning, hon ljuger ej, hon talar ej det som onyttigt är, hon motstår ej det onda med ondt, hon dömer ej, hon hämnas ej. Men hon älskar sina fiender, hon välsignar sina förföljare, hon hjälper i löndom, hon beder i ensamhet, hon är ödmjuk, glad och fördragsam.

Sträfvu upp mot denna fullkomlighet, låt dessa dygder växa i dig. Och din lön skall icke dröja. Mörkrets välde är brutet, dimmorna skingras och morgonen gryr.

Redan under strider inträffar det stundom, att ditt medvetande lyftes upp i själen, så att du för ett ögonblick känner dig delaktig af den sällhet, i hvilken din själ ständigt är höljd. Hvilken frid, hvilken sinnesjämvikt, hvilken barnslig sorglöshet! I sanning, såsom Jesus säger: »Utan att I omvänden eder och varden såsom barnen, skolen I alls icke inkomma i himmelriket» (Matt. 18: 3). Du »appfylls af den Helige Ande». Det förefaller dig som vore du pånyttfödd, född af anden — skalder och konstnärer kalla det »snilletts inspiration» . . . Och när du en gång smakat himmelrikets fröjder, skulle du ej längta till dem igen? Har du sett solen dala en sommarkväll? Eller har du hört näktergalen sjunga på afstånd en stilla sommarnatt? Har du icke då tänd af längtan kastat dig i famnen på den eviga skönheten — sammansmälte icke då med naturen din själ, trånande efter sitt himmelska hem? . . . Eller har du någonsin känt ditt hjärta brista vid åsynen af en lidande broders kval och på samma gång jublat af fröjd öfver, att det kunde älska honom så?

Svaga reflexer blott äro dylika stunder af det själstillstånd, som blir ditt dagliga bröd, när du frigiort ditt själf Då är du som ett nyfödt väsen,

som en yngling i den eviga skönhetens rike. Hvar döljer sig ditt hjärta?
Det gråter och ler. Men det gråter öfver andras smärta och ler åt andras glädje. Och smärta och glädje finnas i sådan mängd! De omgifva dig i det osynliga, och du svarar på deras kallelser. Naturens stora hjärta klappar i dig. Hela världen vänder åter till dig. Nn trängtar den till dig, nu känner den din kärlek, din rättfärdighet, ditt ädelmod. Och du förlåter den allt för den sällhets skull, som bor i din själ . . .

Hvilket gränslöst begär efter kunskap nu, hvilket rent, osjälfviskt begär! Hela världens börda hvilat på dina skuldror — »o sanningskunskap, o kunskapsmakt, kommen till mig, att jag hjälpa kan!.

Du stolte segervinnare, invigningens gyllne portar öppna sig för dig!

Man har i sanning haft skäl nog att kalla denna väg af förberedelse och rening en prøfvotid för lärjungen. Du har säkert till din förundran observerat, att jag icke nämnt om några som hälst kunskaper, hvilka af aspiranten kunde ernås under dessa prøfningens dagar. Sådana gifvas håller icke, ty alla objektivt giltiga kunskaper höra till den egentliga hemliga vägen. Alla kunskaper, som vinnas genom användandet af särskilda psykiska och andliga förmögenheter, gifvas den sökande först då, när hans moraliska styrka är fullt tillförlitlig. Med kunskap följer makt, och kunskapens väktare sky i sin visdom att förläna den oerfarne och obepröfvade en makt, som han kunde missbruka. En annan sak är däremot den, att tack vare den karaktärens rening, som lärjungen arbetar på under prøfvotiden, det växer hos honom en visshet, en öfvertygelse, som intet kan rubba, en kunskap af subjektiv, andlig art. Det är det saliggörande, jublande medvetandet, som säger honom, att detta hans lif är godt, rätt och skönt, att detta hans lif är sanningen!

Därför är det håller icke oriktigt att säga, att endast tron kan frälsa oss. Vi böra blott erinra oss ordets rätta betydelse. Därmed afses icke försanthållandet af den ena eller andra trosartikeln, utan en andlig kraft. Det grekiska ordet för tro betyder förtroende, hängifvenhet. Den som hänger sig åt sökandet efter sanningen, han är genomträngd af tron på, att sanningen existerar och står att upptäcka. Han äger denna sanningslifvets kraft, som kallas tro eller hängifvenhet. Endast anden kan utgrunda djupen i Guds ande, säger Paulus. Om där ingen ande eller sanning bor i oss, genljuder icke vårt inre vid tal om ande, Gud, sanning

och dylika begrepp. De äro oss fullkomligt främmande och uttrycka intet. Men gifves det någon så olycklig materialist i vårt civiliserade samhälle? Jag ville tro, att hvar människas hjärta inrymmer en skönhets sträng, som dallrar vid den rätta beröringen. Ack, om vi blott alltid funne det rätta sättet att anslå hvart hjärtas djupaste strängar!

Teosofisk Tidskrift, 8:te och 9:de häft, Okt. o. Nov. 1900, s. 247–256